

ПраТ «ВНЗ МАУП»

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ЕКСТРЕМАЛЬНА МЕДИЦИНА»

(для бакалаврів)

Київ – 2017

Підготовлено
кандидатом медичних наук, доцентом кафедри загальної та клінічної фармації
Бабиніним Д.О.

Затверджено на засіданні кафедри загальної та клінічної фармації (протокол
№1 від 31 серпня 2017 р.)

Схвалено Вченою радою Факультету фармації ПрАТ «ВНЗ МАУП» (протокол
№1 від 31 серпня 2017 р.)

Робоча програма навчальної дисципліни «Екстремальна медицина. — К.:
МАУП, 2017. – 22 с.

Робоча програма навчальної дисципліни призначена для студентів денної
форми навчання, містить пояснювальну записку, програмний матеріал дисципліни,
структуру залікових кредитів, тематичні плани лекцій, практичних занять та
самостійної роботи, план практичної підготовки, перелік питань для підсумкового
модульного контролю, форми контролю, а також перелік навчально-методичної
літератури.

© ПрАТ «ВНЗ МАУП», 2017

ПрАТ «ВНЗ МАУП»

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
 Декан факультету фармації
 доц. Л.Ю. Дякова
 _____ (підпис)
 2017 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

З дисципліни «Екстремальна медицина»
 Спеціальність: 226 «Фармація, промислова фармація»
 Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський) рівень
 Факультет: фармації
Кафедра: загальної та клінічної фармації

Нормативні дані:

Спеціальність, термін навчання	Форма навчання	Семестр	Кількість навчальних тижнів	Підсумковий контроль				Кількість кредитів	Кількість годин								
				Екзамен	Залік (ПМК)	Курсова робота (проект)	Розрах.-графічне завдання		ECTS	Загальна кількість	Кількість аудиторних годин					Самостійна робота	Позааудиторна робота
											Всього	Лекцій	Практичних занять	Семинарських занять	Лабораторних занять		
Фармація, промислова фармація, 3 р.	ден	5	20	-	зараховано	-	-	3,0	90	50	-	50	-	-	40		

Робочу програму склали: доц. Бабініним Д.О.
 Програму обговорено на засіданні кафедри загальної та клінічної фармації "31" серпня 2017 р., протокол № 1
 Програму ухвалено на засіданні Вченої ради Факультету фармації «31» серпня 2017 р., протокол № 1

Завідувач кафедри загальної та клінічної фармації

О.С. Соловійов

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна дисципліна «Екстремальна медицина» належить до циклу дисциплін професійної підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю 226 «Фармація, промислова фармація».

Програма з дисципліни «Екстремальна медицина» входить до переліку вибіркового компоненту освітньо-професійної програми «Фармація» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 226 «Фармація, промислова фармація», галузі знань 22 «Охорона здоров'я», кваліфікація: бакалавр фармації. Навчання здійснюється протягом 3 років. Програма структурована на змістові модулі, теми.

Згідно з навчальним планом вивчення екстремальної медицини здійснюється на 3 курсах, упродовж V семестру.

Екстремальна медицина як навчальна дисципліна:

а) базується на знаннях основ екології, безпеки життєдіяльності, біології з основами генетики, анатомії людини, фізіології, першої долікарської допомоги, неорганічної хімії, аналітичної хімії, аптечної технології лікарських засобів;

б) закладає основи для вивчення таких дисциплін, як «Організація і економіка фармації» та навчальних дисциплін магістерського рівня, що передбачає інтеграцію викладання з цими дисциплінами та формування умінь застосовувати набуті знання в процесі подальшого навчання і у професійній діяльності;

в) закладає основи знань та вмінь фахівця фармації, що можуть бути використані в умовах надзвичайних ситуацій.

Програму дисципліни «Екстремальна медицина» поділено на 2 змістових модулів таким чином:

1. Система забезпечення населення лікарськими засобами і медичним майном в умовах надзвичайних ситуацій.
2. Соціальні і організаційні особливості роботи аптечних закладів в умовах надзвичайних ситуацій.

Видами навчальних занять згідно з навчальним планом є:

а) практичні заняття;

б) самостійна робота студентів (СРС);

в) консультації.

Практичні заняття передбачають:

- аналіз нормативно-правової бази;
- вирішення ситуаційних задач і тестових завдань;
- моделювання ситуацій.

Ефективність практичного заняття значно підвищується за умов використання наочних засобів навчання: сучасних постерів, схем, таблиць, колекції лікарських препаратів; демонстрації віртуальних дослідів, впровадження окремих форм фантомного навчання. Наблизитись до реальних умов допоможуть ролеві ігри у «віртуальній» аптеці.

Самостійна робота студентів має бути чітко організована та відповідно проконтрольована. Виділяють такі форми самостійної роботи студентів: підготовка до практичних занять (теоретична підготовка, виконання письмових позааудиторних завдань тощо), самостійне опрацювання тем, які не входять до плану аудиторних занять (написання реферату, виконання письмової роботи), підготовка до тестового контролю засвоєння модулю, підготовка огляду наукової літератури за однією з тем. Для уніфікації та підвищення ефективності самостійної роботи для студентів та викладачів складені методичні рекомендації. Після перевірки письмових робіт проводиться аналіз помилок, в разі необхідності – співбесіда. Підготовка та оформлення презентації закріплює навички роботи з комп'ютером, формує нові вміння, пов'язані з аналізом та узагальненням наукової інформації, готує майбутнього фахівця до публічних виступів та дискусій. Набуття таких навичок та вмінь також необхідно для виконання та захисту дипломних робіт, наукової роботи у

СНТ та підготовки доповідей на конференції молодих науковців. Вони закладають підґрунтя для подальшої інформаційно-консультативної роботи фахівця фармації.

Оцінка успішності студента з дисципліни є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою як середня арифметична оцінка засвоєння окремих модулів. Вона має визначення за системою ECTS та 4-х бальною традиційною шкалою, яка прийнята в Україні.

Засвоєння теми (поточний контроль) контролюється на практичних заняттях відповідно до конкретних цілей, засвоєння змістових модулів (проміжний контроль) – на практичних підсумкових заняттях. Рекомендується застосовувати такі засоби діагностики рівня підготовки студентів: комп'ютерні та письмові тести, розв'язування ситуаційних завдань, проведення лабораторних досліджень з трактуванням та оцінкою їх результатів, ідентифікація лікарських засобів, які входять до колекції ліків.

Підсумковий контроль засвоєння модулів здійснюється по їх завершенню на підсумкових контрольних заняттях. Для тих студентів, які бажають поліпшити оцінку з дисципліни чи мають занижений рейтинг по завершенню вивчення дисципліни навчальним планом передбачено термін для перескладання підсумкового контролю.

2. МЕТА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета: теоретична і практична підготовка студентів до організації медичного і фармацевтичного забезпечення населення в умовах надзвичайних ситуацій.

Основними завданнями є:

- уміння організувати повне і безперебійне забезпечення населення лікарськими засобами в умовах ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;

- засвоєння існуючої системи організації медичного і фармацевтичного забезпечення населення в умовах надзвичайних ситуацій;

Компетентності:

Інтегральна компетентність Здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній фармацевтичній діяльності із застосуванням положень, теорій та методів фундаментальних, хімічних, технологічних, біомедичних та соціально-економічних наук; інтегрувати знання та вирішувати складні питання, формулювати судження за недостатньої або обмеженої інформації; ясно і недвозначно доносити свої висновки та знання, розумно їх обґрунтовуючи, до фахової та не фахової аудиторії.

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність діяти соціально відповідально та громадянсько свідомо.

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 13. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Спеціальні (фахові) компетентності

ФК 1. Здатність проводити санітарно-просвітницьку роботу серед населення з метою профілактики поширених захворювань, попередження небезпечних інфекційних, вірусних та паразитарних захворювань, а також з метою сприяння своєчасному виявленню та підтриманню прихильності до лікування цих захворювань згідно з їх медико-біологічними характеристиками та мікробіологічними особливостями

ФК 3. Здатність здійснювати домедичну допомогу хворим та постраждалим у екстремальних ситуаціях та при невідкладних станах.

ФК 12. Здатність продемонструвати та застосовувати у практичній діяльності комунікативні навички спілкування, фундаментальні принципи фармацевтичної етики та деонтології, що засновані на моральних зобов'язаннях та цінностях, етичних нормах професійної поведінки та відповідальності відповідно до Етичного кодексу фармацевтичних працівників України і керівництв ВООЗ.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Проводити професійну діяльність у соціальній взаємодії оснований на гуманістичних і етичних засадах; ідентифікувати майбутню професійну діяльність як соціально значущу для здоров'я людини.

ПРН 2. Застосовувати знання з загальних та фахових дисциплін у професійній діяльності

ПРН 5. Позиціонувати свою професійну діяльність та особистісні якості на фармацевтичному ринку праці; формулювати цілі власної діяльності з урахування суспільних і виробничих інтересів.

ПРН 10. Дотримуватися норм спілкування у професійній взаємодії з колегами, керівництвом, споживачами, ефективно працювати у команді.

ПРН 13. Проводити санітарно-просвітницьку роботу у фаховій діяльності при виникненні спалахів інфекційних, вірусних та паразитарних захворювань.

ПРН 15. Надавати домедичну допомогу хворим при невідкладних станах та постраждалим у екстремальних ситуаціях.

ПРН 23. Сприяти збереженню здоров'я, зокрема профілактиці захворювань, раціональному призначенню та використанню лікарських засобів. Виконувати сумлінно свої професійні обов'язки, дотримуватися норм законодавства щодо просування та реклами лікарських засобів.

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Змістовий модуль 1.

Система забезпечення населення лікарськими засобами і медичним майном в умовах надзвичайних ситуацій

Конкретні цілі:

Засвоїти основні заходи у сфері захисту населення і території від надзвичайних ситуацій

Вирізнити систему органів управління, сил та засобів щодо забезпечення реалізації державної політики у сфері захисту населення і території від надзвичайних ситуацій

Визначити нормативно-правові акти, що регламентують організацію та діяльність Державної служби медицини катастроф (ДСМК)

Пояснювати значення системи лікувально-евакуаційного забезпечення (ЛЕЗ) населення в умовах надзвичайних ситуацій

Засвоїти види медичної допомоги постраждалим в умовах ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій

Видокремити мету, завдання та значення системи забезпечення населення лікарськими засобами в умовах ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій

Узагальнити основні принципи організації забезпечення населення лікарськими засобами в умовах надзвичайних ситуацій мирного і воєнного часу

Проаналізувати законодавчі та нормативно-правові акти з організації забезпечення населення лікарськими засобами в умовах ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій

Визначити джерела постачання медичного майна у лікувальні заклади та медичні формування в період ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій

Вирізнити особливості роботи медичних складів при формуваннях і установах Державної служби медицини катастроф

Класифікувати медичне майно за групами, за призначенням, за обліковою ознакою і якісним станом

Тема 1. Соціально-правові основи і реалізація державної політики у сфері захисту населення та території від надзвичайних ситуацій

Загальнодержавна система захисту населення від промислових аварій, катастроф і стихійних лих. Нормативно-правові акти, що визначають організацію та діяльність ДСМК. Основні принципові положення ДСМК. Основні завдання ДСМК. Організаційна структура ДСМК. Сили та засоби ДСМК. Формування ДСМК, призначені для надання медичної допомоги. Заснування ДСМК державного і територіального рівня.

Завдання територіального центру медицини катастроф: у режимі повсякденної діяльності; у режимі підвищеної готовності; у режимі надзвичайної ситуації. Постійні комісії з надзвичайних ситуацій та техніко-екологічної безпеки, їх мета і завдання.

Взаємодія ДСМК з іншими аварійно-рятувальними службами. Особливості організації медичного забезпечення населення в умовах ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій в зарубіжних країнах.

Тема 2. Система лікувально-евакуаційного забезпечення населення в умовах надзвичайних ситуацій

Мета і завдання лікувально-евакуаційного забезпечення постраждалого населення в умовах ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій. Види і обсяги медичної допомоги. Медичне сортування. Етапи медичної евакуації ДСМК, їх організація та завдання. Особливості лікувально-евакуаційного забезпечення при різних видах надзвичайних ситуацій. Особливості організації медичної допомоги дітям в умовах ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

Тема 3. Види медичної допомоги потерпілим при виникненні надзвичайних ситуацій

Види і обсяг медичної допомоги постраждалому населенню при виникненні НС. Мета, завдання першої медичної і долікарської медичної допомоги. Заходи першої медичної і долікарської медичної допомоги при різних типах уражень. Перша лікарська допомога, її мета і призначення. Кваліфікаційна і спеціалізована медична допомога.

Тема 4. Характеристика і класифікація медичного майна. Табельне оснащення лікувальних закладів і медичних формувань

Визначення поняття “Медичне майно”. Класифікація медичного майна за групами, за призначенням, за обліковою ознакою і якісним станом. Загальна характеристика польового медичного оснащення. Кодування медичного майна.

Медико-технічна характеристика табельного оснащення етапів медичної евакуації: медикаменти, лікарські предмети, апарати і хірургічні інструменти; апарати і прилади для загальної анестезії та штучної вентиляції легень і кисневої терапії; обладнання для стерилізації; апарати, обладнання та інструменти для стоматології; апарати і прилади для діагностичних і функціональних досліджень, для лабораторій, аптек, меблі, типове обладнання, обладнання медичне.

Поняття про штат, табель до штату, табельне медичне оснащення. Вимоги до табельного оснащення медичних закладів і формувань. Набори, сумки і комплекти-укладки лікарських засобів, медичних інструментів та предметів медичного призначення, їх можливості і призначення. Медико-технічна характеристика, конструкційні особливості пересувної медичної і санітарної техніки та апаратів польового типу для загальної анестезії, штучної вентиляції легень та кисневої терапії, фізіотерапії, рентгендіагностики, лабораторних і функціональних досліджень. Обладнання для стерилізації, меблі, санітарно-господарське майно. Особливості забезпечення лікувальних закладів та медичних формувань медичним киснем та іншими медичними газами.

Тема 5. Організація медичного і лікарського постачання в умовах надзвичайних ситуацій. Медичні склади при формуваннях і установах Державної служби медицини катастроф

Мета, завдання та значення системи забезпечення населення лікарськими засобами в умовах ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій (СЗЛЗ). Основні принципи організації забезпечення населення лікарськими засобами в умовах надзвичайних ситуацій мирного і воєнного часу. Законодавчі та нормативно-правові акти з організації забезпечення населення лікарськими засобами в умовах ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій. Джерела постачання медичного майна у лікувальні заклади та медичні формування в період ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій. Органи управління, заклади і підрозділи СЗЛЗ їх завдання і організаційно-штатна структура, обов'язки посадових осіб.

Медичні склади при формуваннях і установах Державної служби медицини катастроф.

Змістовий модуль 2.

Соціальні і організаційні особливості роботи аптечних закладів в умовах надзвичайних ситуацій

Конкретні цілі:

Узагальнити принципи і методи визначення потреби в лікарських засобах на період ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій

Визначити потребу в лікарських засобах різних груп і у медичному майні на період ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій

Засвоїти порядок розгортання аптечних закладів у пристосованих приміщеннях

Пояснювати оснащення аптек, розгорнутих у пристосованих приміщеннях

Сформулювати загальні вимоги до організації зберігання і транспортування лікарських засобів та інших предметів медичного майна в умовах надзвичайних ситуацій

Засвоїти порядок створення, використання зберігання матеріальних резервів для запобігання надзвичайних ситуацій

Проаналізувати сучасний стан воєнно-польової технології ліків, її основні завдання і шляхи розвитку

Продемонструвати вміння отримати воду для виготовлення лікарських засобів в умовах надзвичайних ситуацій

Вирізнити особливості виготовлення лікарських засобів різних лікарських форм в польових умовах

Тема 6. Визначення потреби в лікарських засобах і у медичному майні на період ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій

Сучасні методи визначення потреби в медичному майні. Визначення потреби в лікарських засобах різних груп: інфузійних розчинах, антибіотиках, наркотичних анальгетиках, психотропних засобах та ін. Визначення потреби в перев'язувальних засобах та витратних лікарських предметах.

Тема 7. Організація роботи щодо утримання запасів лікарських засобів і медичного майна у складі матеріальних резервів для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій

Номенклатура запасів (резервів) лікарських засобів і виробів медичного призначення для запобігання й ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій. Порядок використання запасів. Організація утримання запасів медичного майна. Особливості зберігання, транспортування та забезпечення лікувальних закладів і медичних формувань медичним киснем та іншими медичними газами.

Тема 8. Порядок розгортання й організації роботи аптечних закладів у пристосованих приміщеннях

Санітарно-гігієнічні вимоги до пристосованих приміщень для розгортання аптек лікувальних закладів в умовах ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій. Порядок розгортання функціональних підрозділів аптек: рецептурного відділу, мийної, асистентських кімнат, асептичного блоку, матеріальних кімнат, стерилізаційно-дистиляційного відділення. Організація роботи аптеки з екстемпорального виготовлення лікарських засобів. Оснащення функціональних підрозділів аптеки. Порядок розгортання і організації роботи тимчасового медичного складу. Організація роботи аптеки в умовах протиепідемічного режиму.

Тема 9. Забезпечення якості лікарських засобів при зберіганні й транспортуванні в умовах надзвичайних ситуацій

Загальні правила зберігання лікарських засобів, медичних інструментів, медичної апаратури і техніки. Основні чинники, які впливають на якісний стан лікарських засобів та предметів медичного призначення в умовах надзвичайних ситуацій. Організація захисту медичного майна в умовах надзвичайних ситуацій. Види і захисні властивості тари і пакувальних матеріалів. Правила фізико-хімічної сумісності при пакуванні і транспортуванні лікарських засобів, хімічних реактивів та інших предметів медичного призначення. Особливості пакування і транспортування лікарських засобів в умовах низьких і високих температур. Технічні засоби для зберігання і транспортування лікарських засобів в тому числі медичних газів. Правила і техніка безпеки при зберіганні та транспортуванні медичного кисню. Правила навантаження і перевезення лікарських засобів різними видами транспорту.

Тема 10. Облік лікарських засобів і предметів медичного майна в умовах надзвичайних ситуацій

Мета і призначення обліку лікарських засобів і предметів медичного призначення. Документи обліку, їх класифікація, порядок складання, оформлення і зберігання. Документальне оформлення приймання, списання та руху лікарських засобів і предметів медичного призначення в умовах надзвичайних ситуацій. Особливості обліку отруйних, наркотичних та психотропних

лікарських засобів і контролю за їх зберіганням і використанням. Види і порядок проведення контрольної-ревізійної роботи з питань забезпечення населення лікарськими засобами в умовах надзвичайних ситуацій.

Тема 11. Система забезпечення якості при виготовленні лікарських засобів в умовах ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій

Санітарно-гігієнічні вимоги до води, призначеної для медичних цілей. Методи і засоби переддистиляційного очищення питної води із природних джерел, яка містить органічні домішки, амміак. Технічні засоби для отримання води очищеної і води для ін'єкцій в польових умовах.

Обсяг роботи аптек лікувальних закладів і медичних формувань з екстемпорального виготовлення лікарських засобів. Особливості екстемпорального виготовлення інфузійних розчинів, очних крапель, рідких нестерильних, твердих і м'яких лікарських форм за правилами воєнно-польової технології ліків. Порядок миття і передстерилізаційної підготовки посуду та допоміжних матеріалів.

Загальні методи аналізу лікарських засобів в польових умовах, визначення солей металів, розчинності, кольору рідини, прозорості та ступеню помутніння рідин. Еталони.

Хімічні методи аналізу лікарських засобів в польових умовах – ідентифікація органічних сполук, кислотно-лужне титрування. Аналіз органічних та неорганічних з'єднань. Комплексонометрія, нітратометрія. Окислювально-відновні методи аналізу.

Аналіз лікарських препаратів аптечного виготовлення, фармакопейний якісний і кількісний аналіз. Оцінка якості виготовлення лікарських форм в польових умовах. Терміни придатності та терміни зберігання лікарських засобів. Експрес-методи контролю якості лікарських засобів. Контроль якості, правила і терміни зберігання води очищеної і води для ін'єкцій в польових умовах.

Орієнтовна структура залікового кредиту

Тема	Лекції	Практичні заняття	СРС	Індивідуальна робота
Змістовий модуль 1. Система забезпечення населення лікарськими засобами і медичним майном в умовах надзвичайних ситуацій				
1. Соціально-правові основи і реалізація державної політики у сфері захисту населення та територій від надзвичайних ситуацій	-	4	-	Робота з науковою літературою
2. Система лікувально-евакуаційного забезпечення населення в умовах надзвичайних ситуацій	-	4	4	
3. Види медичної допомоги потерпілим при виникненні надзвичайних ситуацій	-	4	4	
4. Характеристика і класифікація медичного майна. Табельне оснащення лікувальних закладів і медичних формувань	-	4	4	
5. Організація медичного і лікарського постачання в умовах надзвичайних ситуацій. Медичні склади при формуваннях і установах Державної служби медицини катастроф	-	4	4	
Змістовий модуль 2. Соціальні і організаційні особливості роботи аптечних закладів в умовах надзвичайних ситуацій				
6. Визначення потреби в медичному майні на період ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій	-	4	4	Робота з науковою літературою
7. Організація роботи щодо утримання запасів лікарських засобів і медичного майна у складі матеріальних резервів для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій	-	4	4	
8. Порядок розгортання й організації роботи аптечних закладів у пристосованих приміщеннях	-	4	4	
9. Забезпечення якості лікарських засобів при зберіганні й транспортуванні в умовах надзвичайних ситуацій	-	4	4	
10. Облік лікарських засобів і предметів медичного майна в умовах надзвичайних ситуацій	-	4	4	
11. Система забезпечення якості при виготовленні лікарських засобів в умовах ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій	-	4	4	
Підсумковий тестовий контроль засвоєння модулю	-	2	-	
Контроль практичних навичок		4	-	
Усього годин - 90	-	50	40	
Кредитів ECTS – 3,0				

4. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ

Лекції з дисципліни не передбачені.

5. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ п/п	Тема	Кількість годин
1.	Тема 1. Соціально-правові основи і реалізація державної політики у сфері захисту населення та територій від надзвичайних ситуацій	4
2.	Тема 2. Система лікувально-евакуаційного забезпечення населення в умовах надзвичайних ситуацій	4
3.	Тема 3. Види медичної допомоги потерпілим при виникненні надзвичайних ситуацій	4
4.	Тема 5. Характеристика і класифікація медичного майна. Табельне оснащення лікувальних закладів і медичних формувань.	4
5	Тема 5. Організація медичного і лікарського постачання в умовах надзвичайних ситуацій. Медичні склади при формуваннях і установах Державної служби медицини катастроф	4
6.	Тема 6. Визначення потреби в медичному майні на період ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій. Організація роботи щодо утримання запасів лікарських засобів і медичного майна у складі матеріальних резервів для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій	4
7.	Тема 7. Організація роботи щодо утримання запасів лікарських засобів і медичного майна у складі матеріальних резервів для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій	4
8.	Тема 8. Порядок розгортання й організації роботи аптечних закладів у пристосованих приміщеннях	4
9.	Тема 9. Забезпечення якості лікарських засобів при зберіганні й транспортуванні в умовах надзвичайних ситуацій	4
10.	Тема 10. Облік лікарських засобів і предметів медичного майна в умовах надзвичайних ситуацій	4
11.	Тема 11. Система забезпечення якості при виготовленні лікарських засобів в умовах ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій	4
12.	Підсумковий контроль	6
	РАЗОМ	50

6. ПЛАН ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ в спеціально обладнаних аудиторіях та лабораторіях «Навчальної аптеки»

1. Визначення завдань, повноважень та структури Державної служби медицини катастроф.
2. Складання плану забезпечення населення лікарськими засобами на період ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій на рівні медичного закладу та територіального управління охороною здоров'я.
3. Визначення потреби в медичному майні на період ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.
4. Забезпечення належних умов зберігання й транспортування в умовах надзвичайних ситуацій.
5. Організація обліку лікарських засобів та предметів медичного призначення і звітності про їх використання в період ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.
6. Отримання води очищеної і води для ін'єкцій в умовах ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.
7. Екстемпоральне виготовлення лікарських засобів в умовах ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.
8. Проведення фармацевтичного аналізу лікарських засобів в умовах ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.
9. Надання невідкладної допомоги потерпілим.
10. Ведення обліку лікарських засобів та предметів медичного призначення в період ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

7. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

№ п/п	Назва теми та зміст питань, що вивчаються	Кількість годин
1	Соціально-правові основи і реалізація державної політики у сфері захисту населення та територій від надзвичайних ситуацій	-
	Сучасна техногенно-екологічна обстановка в Україні. Вимоги законодавства України у сфері захисту населення від надзвичайних ситуацій. Інформаційне забезпечення МОЗ України з питань надзвичайних ситуацій	
2	Система лікувально-евакуаційного забезпечення населення в умовах надзвичайних ситуацій	4
	Особливості проведення лікувально-евакуаційних заходів в осередках найпоширеніших надзвичайних ситуацій техногенного походження	
3	Види медичної допомоги потерпілим при виникненні надзвичайних ситуацій	4
	Санітарно-гігієнічне та епідеміологічне забезпечення населення в умовах надзвичайних ситуацій. Особливості надання медичної допомоги аварійно-рятувальними і пошуково-рятувальними командами при аваріях та катастрофах	
4	Характеристика і класифікація медичного майна	4
	Табельне оснащення лікувальних закладів і медичних формувань	
5	Організація медичного і лікарського постачання в умовах надзвичайних ситуацій	4
	Медичні склади при формуваннях і установах Державної служби медицини катастроф	
6	Визначення потреби в медичному майні на період ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій	4
	Особливості визначення потреби в лікарських засобах на період ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій	
7	Організація роботи щодо утримання запасів лікарських засобів і медичного майна у складі матеріальних резервів для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій	4
	Порядок створення і накопичення запасів лікарських засобів і медичного обладнання для оснащення формувань і закладів ДСМК	
8	Порядок розгортання й організації роботи аптечних установ у пристосованих приміщеннях	4
	Порядок розгортання та обладнання військових аптек у польових умовах	
9	Забезпечення якості лікарських засобів при зберіганні й транспортуванні в умовах надзвичайних ситуацій	4
	Технічні засоби для зберігання і транспортування лікарських засобів в тому числі медичних газів. Правила і техніка безпеки при зберіганні та транспортуванні медичного кисню. Правила навантаження і перевезення лікарських засобів різними видами транспорту	
10	Облік лікарських засобів і предметів медичного майна в умовах надзвичайних ситуацій	4
	Види обліку медичного майна. Бухгалтерський, натуральний облік. Особливості обліку отруйних, наркотичних та психотропних лікарських засобів і контролю за їх зберіганням і використанням.	
11	Система забезпечення якості при виготовленні лікарських засобів в умовах ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій	4
	Особливості виготовлення лікарських засобів з антибіотиками. Особливості виготовлення лікарських засобів для дітей і новонароджених	
РАЗОМ		40

Індивідуальні науково-дослідні завдання

Основна мета ІНДЗ: більш глибоке осмислення і засвоєння теоретичних і практичних знань, умінь і навичок з дисципліни (головним чином в плані міжкафедральної інтеграції їх кінцевого рівня з відповідної спеціальності); психологічна і практична підготовка студентів до постійного підвищення професійної кваліфікації, оволодіння основними прийомами науково-бібліографічного аналізу, узагальнення і оформлення різних матеріалів для доповідей, довідок, статей і т. п.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання виконується самостійно або у складі робочих груп (2-3 студента) при консультуванні викладачем протягом вивчення дисципліни.

Основні форми ІНДЗ: бібліографічний пошук і вивчення літератури з певної теми, її узагальнення, складання огляду про сучасний стан проблеми (написання доповіді /створення презентації), виступ з доповіддю на засіданні гуртка кафедри, студентських наукових конференцій тощо; участь у створенні учбово-демонстраційних посібників (стендів, альбомів, таблиць) та інших технічних засобів навчання; опанування новітніх методів дослідження, приладів, виконання навчально-практичних студентських робіт.

Орієнтовні теми презентацій:

1. Сучасний стан технології ліків в пристосованих умовах, її основні завдання та шляхи розвитку.

2. Отримання води для виготовлення лікарських засобів в умовах ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

3. Особливості виготовлення нестерильних лікарських засобів в умовах ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

4. Особливості виготовлення стерильних лікарських засобів в умовах ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

5. Контроль якості лікарських засобів в умовах ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

8. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Загальнодержавна система захисту населення від промислових аварій, катастроф і стихійних лих.
2. Нормативно-правові акти створення і функціонування Державної служби медицини катастроф (ДСМК).
3. Основні завдання ДСМК. Організація ДСМК.
4. Формування ДСМК, призначені для надання медичної допомоги.
5. Завдання територіального центру медицини катастроф: у режимі повсякденної діяльності; у режимі підвищеної готовності; у режимі надзвичайної ситуації
6. Сучасна техногенно-екологічна обстановка в Україні.
7. Надзвичайні ситуації природного походження і їх медико-санітарні наслідки.
8. Надзвичайні ситуації техногенного походження і їх медико-санітарні наслідки.
9. Надзвичайні ситуації соціально-політичного походження і їх медико-санітарні наслідки.
10. Основні поняття і визначення: надзвичайна ситуація; аварія; катастрофа
11. Стихійне лихо; масові втрати серед населення; медико-тактична характеристика катастрофи; епідемія; епізоотія; епіфітотія.
12. Класифікація НС по: масштабу поширення; походженню; числу уражених.
13. Медико-тактична характеристика землетрусів: класифікація інтенсивності землетрусів (сейсмічна шкала МВК-78); характеристика зон руйнування будинків; характеристика санітарних втрат при землетрусах.
14. Медико-тактична характеристика пожеж: причини виникнення пожеж, основні вражаючі фактори пожеж, класифікація пожеж у населених пунктах по масштабу й інтенсивності, характеристика санітарних втрат при пожежах.
15. Медико-тактична характеристика повеней, класифікація повеней, первинні та вторинні наслідки повеней, характеристика зон затоплення, рятувальні роботи при повенях, характеристика санітарних втрат при повенях.
16. Особливості надання медичної допомоги аварійно-рятувальними і пошуково-рятувальними командами при аваріях та катастрофах.
17. Розмір і структура санітарних втрат при автомобільних катастрофах.
18. Структура санітарних втрат при залізничних катастрофах.
19. Основні причини аварій і катастроф водного транспорту, ураження людей при катастрофах водного транспорту.
20. Типи аварій на АЕС.
21. Основні фактори, що зумовлюють радіаційну обстановку при аварії на АЕС.
22. Основні задачі центральної і територіальної координаційної комісії.
23. Планування медико-санітарного забезпечення населення в НС.
24. Структура і зміст плану медико-санітарного забезпечення населення в НС
25. Зміст графічної частини плану медико-санітарного забезпечення населення в НС
26. Зміст пояснювальної записки
27. Зміст і послідовність роботи по прийняттю рішення і плануванню медико-санітарного забезпечення населення в НС.
28. Основні фактори, що сприяють виникненню епідемічних осередків у районах стихійних лих та інших катастроф.
29. Організація санітарно-гігієнічної і протиепідемічної розвідки в осередку надзвичайної ситуації.
30. Організація санітарного нагляду і протиепідемічного захисту населення в районах катастроф.
31. Основні дані для оцінки санітарно-гігієнічного стану населення і районів його розміщення.
32. Оцінка санітарно-гігієнічного стану в районах катастроф.
33. Оцінка санітарно-епідемічного стану в районах катастроф.
34. Карантин і обсервація, їх організація у НС. Організація протибактеріального захисту населення.

35. Спеціальна обробка. Повна і часткова санітарна обробка, її характеристика.
36. Особливості формування радіаційних втрат у зонах радіоактивного забруднення.
37. Теоретичні основи сучасної системи лікувально-евакуаційного забезпечення (ЛЕЗ) населення при катастрофах.
38. Основні принципові положення ("доктрина") медицини катастроф.
39. Основні вимоги до надання медичної допомоги і лікування.
40. Медичне сортування, його види.
41. Основні сортувальні ознаки, їхня характеристика.
42. Групи уражених, що виділяються при сортуванні на етапах медичної евакуації.
43. Основні вимоги, запропоновані до медичного сортування.
44. Медична евакуація, її цілі й основні принципи.
45. Основні вимоги, запропоновані до медичної евакуації.
46. Організація надання невідкладної медичної допомоги в районах катастроф.
47. Види медичної допомоги і терміни її надання.
48. Заходи першої медичної допомоги.
49. Заходи долікарської допомоги.
50. Мета, завдання та значення системи забезпечення населення лікарськими засобами в умовах ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій (СЗЛЗ).
51. Основні принципи організації забезпечення населення лікарськими засобами в умовах надзвичайних ситуацій мирного і воєнного часу.
52. Законодавчі та нормативно-правові акти з організації забезпечення населення лікарськими засобами в умовах ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.
53. Органи управління, заклади і підрозділи СЗЛЗ їх завдання і організаційно-штатна структура, обов'язки посадових осіб.
54. Запаси лікарських засобів та предметів медичного призначення, їх класифікація, призначення і порядок використання.
55. Поняття про штат, таблиць до штату, табельне медичне оснащення.
56. Вимоги до табельного оснащення медичних закладів і формувань.
57. Класифікація медичного майна.
58. Основні вимоги до медичного майна.
59. Організація збереження медичного майна.
60. Набори, сумки і комплекти лікарських засобів, медичних інструментів та предметів медичного призначення, їх можливості і призначення.
61. Медико-технічна характеристика, конструкційні особливості пересувної медичної і санітарної техніки та апаратів польового типу для загальної анестезії, штучної вентиляції легень та кисневої терапії, фізіотерапії, рентгендіагностики, лабораторних і функціональних досліджень.
62. Обладнання для стерилізації, меблі, санітарно-господарське майно.
63. Особливості забезпечення лікувальних закладів та медичних формувань медичним киснем та іншими медичними газами.
64. Джерела постачання медичним майном лікувальних закладів та медичних формувань в період ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.
65. Сучасні методи визначення потреби в медичному майні.
66. Визначення потреби в лікарських засобах різних груп.
67. Визначення потреби в перев'язувальних засобах та витратних лікарських предметах.
68. Організація забезпечення медичним майном лікувально-профілактичних закладів і формувань Державної служби медицини катастроф.
69. Організація захисту медичного майна в НС.
70. Мета і призначення обліку лікарських засобів і предметів медичного призначення.
71. Документи обліку, їх класифікація, порядок складання, оформлення і зберігання.
72. Документальне оформлення приймання, списання та руху лікарських засобів і предметів медичного призначення в умовах надзвичайних ситуацій.

73. Особливості обліку отруйних, наркотичних та психотропних лікарських засобів і контролю за їх зберіганням і використанням.
74. Види і порядок проведення контрольно-ревізійної роботи з питань забезпечення населення лікарськими засобами в умовах надзвичайних ситуацій.
75. Запаси лікарських засобів та предметів медичного призначення, їх класифікація, призначення і порядок використання.
76. Організація утримання запасів медичного майна.
77. Особливості зберігання, транспортування та забезпечення лікувальних закладів і медичних формувань медичним киснем та іншими медичними газами.
78. Загальні правила зберігання лікарських засобів, медичних інструментів, медичної апаратури і техніки.
79. Організація захисту медичного майна в умовах надзвичайних ситуацій.
80. Правила фізико-хімічної сумісності при пакуванні і транспортуванні ЛЗ, хімічних реактивів та інших предметів медичного призначення.
81. Особливості пакування і транспортування лікарських засобів в умовах низьких і високих температур. Технічні засоби для зберігання і транспортування лікарських засобів в тому числі медичних газів.
82. Правила навантаження і перевезення лікарських засобів різними видами транспорту.
83. Санітарно-гігієнічні вимоги до пристосованих приміщень для розгортання аптек лікувальних закладів в умовах ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.
84. Порядок розгортання функціональних підрозділів аптек: рецептурного відділу, мийної, асистентських кімнат, асептичного блоку, матеріальних кімнат, стерилізаційно-дистиляційного відділення.
85. Організація роботи аптеки з екстемпорального виготовлення ЛЗ.
86. Оснащення функціональних підрозділів аптеки.
87. Порядок розгортання і організації роботи тимчасового медичного складу.
88. Організація роботи аптеки в умовах протиепідемічного режиму.
89. Методи і засоби переддистиляційного очищення питної води із природних джерел, яка містить органічні домішки, амміак.
90. Технічні засоби для отримання води очищеної і води для ін'єкцій в польових умовах.
91. Обсяг роботи аптек лікувальних закладів і медичних формувань з екстемпорального виготовлення лікарських засобів.
92. Особливості екстемпорального виготовлення інфузійних розчинів, очних крапель, рідких нестерильних, твердих і м'яких лікарських форм за правилами воєнно-польової технології ліків.
93. Порядок миття і передстерилізаційної підготовки посуду та допоміжних матеріалів.
94. Загальні методи аналізу лікарських засобів в польових умовах.
95. Аналіз органічних та неорганічних сполук.
96. Аналіз лікарських препаратів аптечного виготовлення, фармакопейний якісний і кількісний аналіз.
97. Оцінка якості виготовлення лікарських форм в польових умовах.
98. Терміни придатності та терміни зберігання лікарських засобів.
99. Експрес-методи контролю якості лікарських засобів.
100. Контроль якості, правила і терміни зберігання води очищеної і води для ін'єкцій в польових умовах.

9. ФОРМИ КОНТРОЛЮ

Протягом вивчення дисципліни всі види діяльності студента підлягають контролю, як поточному (на кожному занятті), так і підсумковому (під час контрольних заходів).

Підсумковий контроль – це діагностика засвоєння студентом матеріалу модулю (залікового кредиту). Вивчення дисципліни закінчується підсумковим контролем у вигляді заліку.

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно конкретним цілям теми та під час індивідуальної роботи викладача зі студентом для тих тем і питань, які студент опрацює самостійно і вони не належать до структури практичного заняття.

Максимальна кількість балів, що присвоюється студентам при засвоєнні модулю (залікового кредиту) – 100, в т. ч. за поточну навчальну діяльність – 60 балів, за результатами модульного контролю – 40 балів. Оцінка за дисципліну виставляється як середня арифметична оцінка засвоєння всіх модулів і має визначення за системою ECTS та за традиційною шкалою, прийнятою в Україні.

Оцінювання поточної навчальної діяльності

При засвоєнні кожної теми модулю за поточну навчальну діяльність студента виставляються оцінки за бальною шкалою, у межах визначеної для теми кількості балів.

Модуль (поточний контроль)											ІНДЗ
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2						
30					30						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	
ПЗ 1	ПЗ 2	ПЗ 3	ПЗ 4	ПЗ 5	ПЗ 6	ПЗ 7	ПЗ 8	ПЗ 9	ПЗ 10	ПЗ 11	
3,5-6	3,5-6	3,5-6	3,5-6	3,5-6	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	6

Після закінчення вивчення модулю, поточна навчальна діяльність оцінюється шляхом додавання кількості балів, набраних студентом за змістові модулі. Максимальна кількість, яку може набрати студент при вивченні модулю, з додаванням балів за самостійну роботу, дорівнює 60 балам і ділиться пропорційно кількості змістових модулів. Мінімальна кількість, яку може набрати студент при вивченні модулю, з додаванням балів за індивідуальну самостійну роботу, дорівнює 36 балам і ділиться пропорційно кількості змістових модулів.

Оцінювання дисципліни

Оцінка А, В, С, D, Е виставляється лише студентам, яким зараховані усі модулі з дисципліни. Кількість балів, яку студент набрав з дисципліни, визначається як середнє арифметичне кількості балів з модулів дисципліни та іспиту.

Конвертація кількості балів з дисципліни у оцінки за шкалою ECTS та національною шкалою

Бали	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно (зараховано)	A
82–89	Дуже добре (зараховано)	B
75–81	Добре (зараховано)	C
67–74	Задовільно (зараховано)	D
60–66	Достатньо (зараховано)	E
35–59	Незадовільно (незараховано)	FX
1–34	Не допущений	F

Оцінка з дисципліни FX, F виставляється студентам, яким не зараховано хоча б один модуль з дисципліни після завершення її вивчення.

Оцінка FX виставляється студентам, які набрали мінімальну кількість балів за поточну навчальну діяльність, але не склали підсумковий контроль. Вони мають право на повторне складання не більше 2 разів під час канікул та впродовж 2 (додаткових) тижнів після закінчення семестру за графіком, затвердженим ректором.

Студенти, які одержали оцінку F по завершенню вивчення дисципліни (не виконали робочу програму хоча б з одного модулю, або не набрали за поточну навчальну діяльність з модулю мінімальну кількість балів) повинні пройти повторне навчання за індивідуальним навчальним планом.

10. ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Законодавчі та нормативно-правові акти:

1. *Решение Совета министров иностранных дел государств-членов Содружества «О деятельности Межгосударственного совета по чрезвычайным ситуациям природного и техногенного характера»*, Астана, 25 апреля 2007 года.
2. *Соглашение «О взаимодействии в области предупреждения и ликвидации последствий чрезвычайных ситуаций природного и техногенного характера»*, (Минск, 22 января 1993 года).
3. *Закон України «Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру»* від 8 червня 2000 року N 1809-III, в редакції від 17.10.2008.
4. *Закон України «Про аварійно-рятувальні служби»* від 14.12.1999 року N 1281-XIV, в редакції від 02.05.2011.
5. *Рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про стан функціонування єдиної державної системи запобігання та реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру»*, введено в дію Указом Президента N 590/2008 від 26.06.2008.
6. *Постанова КМУ «Про створення державної служби медицини катастроф»* від 14.04.1997 р. № 343, в редакції ПКМУ № 827 від 11.07.2001.
7. *Розпорядження КМУ «Про схвалення Концепції Загальнодержавної цільової соціальної програми захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру на 2012-2016 роки»* від 27 квітня 2011 р. N 368-р Київ.
8. *Постанова КМУ «Про затвердження Порядку класифікації надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру за їх рівнями»* від 24.03.2004 р. N 368, в редакції ПКМУ № 297 від 02.04.2009.
9. *Постанова КМУ «Про єдину державну систему запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру»* від 3 серпня 1998 р. N 1198, в редакції від 08.12.2006.
10. *Постанова КМУ «Про затвердження Положення про організацію оповіщення і зв'язку у надзвичайних ситуаціях»* від 15 лютого 1999 р. N 192.
11. *Постанова КМУ «Про затвердження Плану реагування на надзвичайні ситуації державного рівня»* від 16 листопада 2001 р. N 1567, в редакції від 07.05.2008.
12. *Постанова КМУ «Про Порядок створення і використання матеріальних резервів для запобігання, ліквідації надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру та їх наслідків»* від 29.03.2001 р. N 308, в редакції ПКМУ № 1591 від 25.10.2002.
13. *Наказ МОЗ України № 370* від 01.06.2009 р. «Про єдину систему надання екстреної медичної допомоги».
14. *Наказ МОЗ України № 370* від 04.07.2007 р. «Про затвердження Класифікатора розподілу травм за ступенем тяжкості».
15. *Наказ МНС України № 239* від 06.04.2009 «Про затвердження Порядку організації медико-санітарної допомоги в МНС».
16. *Наказ МНС України № 464* від 17.06.2008 «Про затвердження Положення про Медичну службу МНС України».
17. *Наказ МНС України № 644* від 08.09.2008 «Про затвердження Переліку закладів охорони здоров'я сфери управління МНС».
18. *Наказ МНС України № 523* від 01.08.2007 «Про формування автоматизованої бази даних (Реєстру) медичних та фармацевтичних працівників сфери управління МНС України».
19. *Наказ МНС і МОЗ України № 327/478* від 20.12.2002 «Про затвердження Положення про мобільний госпіталь, який належить до сфери управління МНС України», в редакції від 25.05.2004.
20. *Наказ МНС, МОЗ, Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції, Міністерства фінансів України № 177/556/398/718* від 17.11.2004 «Про внесення змін та доповнень до Програми матеріально-технічного переоснащення мобільного госпіталю, який належить до сфери управління Міністерства з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи».

21. *Наказ МОЗ України № 331 від 10.08.2001 «Про затвердження номенклатури резервів лікарських засобів, виробів медичного призначення та медичного обладнання для запобігання та ліквідації медико-санітарних наслідків надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру», в редакції № 613 від 09.09.2006.*
 22. *Наказ МНС та МОЗ України № 882/715 від 03.12.2008 «Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи і МОЗ України щодо запобігання та реагування на надзвичайні ситуації, які пов'язані з інфекційними хворобами, отруєннями людей та іншими медико-санітарними наслідками».*
 23. *Наказ МОЗ України № 44 від 16.03.1993 р. «Про організацію зберігання в аптечних закладах різних груп лікарських засобів та виробів медичного призначення».*
 24. *Наказ МОЗ України № 8 від 15.01.2003 р. «Про затвердження переліків допоміжних речовин та барвників, дозволених для застосування у виробництві лікарських засобів, що (лікарські засоби) реєструються в Україні та виготовляються в аптечних умовах за рецептами лікарів і замовленнями лікувально-профілактичних закладів», в редакції від 04.08.2004 р.*
 25. *Наказ МОЗ України № 360 від 19.07.2005 р. «Про затвердження Правил виписування рецептів та вимог-замовлень на лікарські засоби і вироби медичного призначення, Порядку відпуску лікарських засобів і виробів медичного призначення з аптек та їх структурних підрозділів, Інструкції про порядок зберігання, обліку та знищення рецептурних бланків та вимог-замовлень», в редакції від 14.06.2012 р.*
 26. *Наказ МОЗ України № 275 від 15.05.2006 р. «Інструкція із санітарно-протиепідемічного режиму аптечних закладів».*
 27. *Наказ МОЗ України № 812 від 17.10.2012 р. «Про затвердження Правил виробництва (виготовлення) та контролю лікарських засобів в аптеках».*
 28. *Наказ Держбуду України від 4 січня 2001 р. № 2 «ДБН В.2.2-10-2001 «Будинки і споруди. Заклади охорони здоров'я»», в редакції від 21.10.2004 р.*
 29. *Настанова СТ-Н МОЗУ 45-5.1:2011 «Лікарські засоби. Належна практика зберігання». Офіційне видання. К.: МОЗ України, — 2011. — 19 с.*
 30. *Тимчасова настанова з медичної евакуації поранених і хворих у Збройних Силах України на особливий період : затверджена наказом ГШ ЗСУ від 02.03.2016 року № 90 / О. А. Барбазюк [та ін.]. – К., 2016. – 60 с.*
- Основна:**
31. *Власенко, О. М. Надання домедичної допомоги при надзвичайних ситуаціях в умовах міста : навч.-метод. посіб. / О. М. Власенко, О. В. Охонько, А. М. Галушка. – 2-ге вид., допов. – К., 2015. – 56 с.*
 32. *Екстремальна медицина: навч. посіб. для ВНЗ / А. А. Котвіцька [та ін.]. – Х.: НФаУ, 2014. – 124 с.*
 33. *Екстремальна медицина : метод. рек. до самостійної роботи студентів / А. А. Котвіцької [та ін.]. – Х. : НФаУ, 2017. – 36 с.*
 34. *Екстремальна медицина : метод. рек. до семінар. занять для студентів заоч. форми навчання / А. А. Котвіцької [та ін.]. – Х. : НФаУ, 2017. – 68 с.*
 35. *Екстрена та невідкладна медична допомога : підруч. для ВНЗ / М. І. Швед [та ін.]. – Тернопіль : ТДМУ : Укрмедкнига, 2016. – 448 с.*
 36. *Левченко, О. Є. Небезпечні хімічні речовини. Аварії на хімічно небезпечних об'єктах : навч. посіб. / О. Є. Левченко, В. І. Сагло. – К., 2015. – 196 с.*
 37. *Перша долікарська допомога : навч. посіб. для студентів ВНЗ / І. В. Кіреєв [та ін.]. – Х. : НФаУ : Золоті сторінки, 2016. – 207 с.*
 38. *Перша медична (екстрена) допомога з елементами тактичної медицини на догоспітальному етапі в умовах надзвичайних ситуацій : навч. посіб. / В. С. Тарасюк [та ін.]. – 2 вид., випр. – К. : ВСВ «Медицина», 2017. – 368 с.*
 39. *Технологія лікарських засобів у польових умовах : підруч. для ВНЗ / О. П. Шматенко [та ін.]. – К., 2015. – 316 с.*

40. Халмурадов, Б. Д. Медицина надзвичайних ситуацій: підручник / Б. Д. Халмурадов, П. Б. Волянський; Нац. авіац. ун-т. – К. : Центр учб. л-ри, 2017. – 208 с.

Додаткова:

41. Андрущенко, В. П. Перша долікарська допомога : підруч. для фармац. ф-тів мед. ВНЗ та фармац. ВНЗ України / В. П. Андрущенко, Ю. Ф. Кушта, Д. В. Андрущенко ; Львівський нац. мед. ун-т ім. Д. Галицького. – Львів : Львівський нац. мед. ун-т, 2011. – 348 с.

42. *Екстремальна медицина: Організація роботи аптек в умовах надзвичайних ситуацій:* підручник / П.В.Олійник, Т.Г.Калинюк. – К.: Медицина, 2010. – 448 с.

43. *Медицина катастроф* (організація медичного забезпечення населення в умовах надзвичайних ситуацій): Підруч. для студ. вищ. мед. і фармац. навч. закладів III-IV рівнів акредитації / В.І. Гридасов, В.М. Ковальов, М.В. Катрич та ін. – Х.: Вид-во НФаУ; Золоті сторінки, 2002. – 304 с.

44. *Медичне майно, його класифікація і характеристика:* Навч. посіб. для студ. вищ. мед. і фармац. закл. / В.І.Гридасов, В.М. Ковальов, М.В. Катрич та ін. – Х.: Вид-во НФаУ, 2000. – 134 с.

45. *Москаленко В.Ф., Волошин В.О., Рогач І.М.* Організація лікувально-профілактичних та санітарно-протиепідемічних заходів при ліквідації наслідків повеней. – Ужгород, 2001. – 92 с.

46. *Надзвичайні ситуації та цивільний захист населення:* Навч. посібник / За ред. С.П. Сонько. – Львів: «Магнолія 2006», 2007. – 232 с.

47. *Планування медико-санітарного забезпечення населення адміністративної території при надзвичайних ситуаціях.* Методичні рекомендації / Під ред. В.О. Волошина. – Київ, 2000. – 102 с.

Інформаційні ресурси:

48. <http://www.rada.kiev.ua>

Верховна Рада України.

49. <http://www.kmu.gov.ua/>

Кабінет Міністрів України.

50. <http://www.mon.gov.ua>, www.osvita.com

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України

51. <http://www.menr.gov.ua/>

Міністерство екології та природних ресурсів України .

52. <http://www.mns.gov.ua/>

Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи.

53. <http://www.100top.ru/news/>

Новини про поточні події у світі, в т. ч. про надзвичайні ситуації.

54. <http://www.scgis.ru/russian/>

Сайт, присвячений землетрусам та сейсмічному районуванню території .

55. <http://chronicl.chat.ru/>

Сайт, присвячений надзвичайним ситуаціям природного характеру .

56. <http://www.erriu.ukrtel.net/index.htm>.

Український інститут досліджень навколишнього середовища і ресурсів при Раді національної безпеки і оборони України